

Att tillhöra "både och"

-en kvalitativ studie om identitetsuppfattningen hos svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund

Yasmin Aweida

Socialhögskolan vid Lunds universitet
SOPA63
Vårterminen 2010

Handledare: Agneta Hedblom

Abstract

Author: Yasmin Aweida

Title: Belonging to “both” - a qualitative study on the perception of identity with Swedish-born young women of foreign origin.

Supervisor: Agneta Hedblom

The concept of identity and a sense of belonging in a multicultural- and multiethnic society are complicated. The aim of this study was to examine how young Swedish-born women of foreign origin perceive their identity when they belong to two or several cultures. Six young women with foreign origin were interviewed through partly themed and semi-structured interviews to share their experience on how they perceived their identity. The interviews were based on three main fields, external factors which include society and neighborhood, family / network factors and internal factors such as religion and the individual components in relation to identity and a sense of belonging. Three theoretical perspectives and concepts were used to analyze the results: Culture and cultural identity, ethnic identity and third identity. The results showed that the external, internal, family and network factors interact and overlap; therefore, they act as an underlying structure of the analysis and are not divided. The majority of the interviewees had a stronger sense of belonging to their foreign origin than to Sweden. They all identified themselves with the country of origin even though they are perceived as Swedes there. Nevertheless the results indicated that they do not perceive themselves as Swedes in Sweden. Most of the young interviewees experienced a feeling of belonging with their neighborhood because of the surroundings of relatives, family and friends. The interviewees also perceived themselves as “immigrants” but also because of the society still define and perceive them as “immigrants” even though they have not immigrated and are born in Sweden. A sense of belonging to the religion was also a meaningful factor for all of the interviewees. Due to their experiences of being in between two or more cultures, speaking at least two languages, having several senses of belongings, having the ability to change cultural codes in a multicultural and multiethnic society in Sweden, the interviewees had developed an identity which is transboundary – a third identity.

Key words: Identity, ethnic identity, cultural identity, third identity, foreign origin, transboundary.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD

1. PROBLEMFÖRMULERING.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
2. TIDIGARE FORKSNING.....	2
2.1 Orientering kring kunskapsläget	2
2.2 Ungdomar och identitet.....	3
2.2.1 <i>Multikultiungdom</i>	4
2.2.2 <i>Den tredje identiteten</i>	5
2.2.3 <i>Tonårsflickors identifikation</i>	5
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	6
3.1 Kultur och kulturell identitet	6
3.1.1 <i>Essentialistiskt perspektiv</i>	6
3.1.2 <i>Konstruktivistiskt perspektiv</i>	7
3.2 Etnisk identitet.....	8
3.3 Tredje identiteten	8
4. METOD	10
4.1 Metodval.....	10
4.2 Urval och avgränsning	10
4.3 Tillvägagångssätt.....	12
4.4 Materialbearbetning och analys	14
4.5 Tillförlitlighet.....	15
4.5.1 <i>Förförståelse</i>	16
4.6 Etiska överväganden	16
5. RESULTAT OCH ANALYS	17
5.1 Bostadsområdets betydelse	17
5.2 Svensk utomlands men inte i Sverige	18
5.3 Samhällets bemötande.....	21
5.4 Att växla mellan språk och kod.....	24
5.5 Självdefinition	25
5.6 "Både och" men inte hälften/hälften	26
5.7 En tredje identitet?	29

6. AVSLUTANDE DISKUSSION.....	32
7. REFERENSLISTA	35
BILAGA 1	37

Förord

Ett stort tack vill jag rikta till alla intervjupersoner som har delat med sig av sina erfarenheter, känslor och upplevelser, vilka gjorde denna undersökning möjlig. Tack för er tid, tålamod och öppenhet.

Dessutom vill jag rikta ett stort tack till min handledare Agneta Hedblom som har stått ut med mina frågor och funderingar.

Yasmin Aweidah

Lund, maj 2010

1. Problemformulering

Om jag ställer frågan ”Vem är du?” vad ger du mig för svar? Svaret kan variera och bero på vem som frågar, i vilket sammanhang frågan ställs eller i vilken situation du befinner dig i. I en situation svarar du kanske med ditt namn och i en annan med din nationalitet. Vem man är, är förknippat med identitet och begreppet identitet är förknippat med komplexitet. Begreppet identitet blir än mer komplicerat i mångkulturella – och etniska samhällen (Ålund 1997). Att tala om identitet och att kunna förklara vem man är, vem man känner tillhörighetskänsla till och tvärtom har blivit en stor del av människors liv i dagens samhälle (Hammarén & Johansson 2007). Mer påtagligt blir det för personer som befinner sig mellan och bland två eller flera olika kulturer.

I samhällen där flera olika kulturer och etniciteter existerar blir även kategoriseringar av människor svårare. Exempelvis räknas en person som är född i Sverige med minst en utlandsfödd förälder in i kategorin ”invandrare” fastän ingen invandring har gjorts (Ålund 1997). Räknas personen inte som ”invandrare” placeras denne istället i kategorin ”barn med invandrarbakgrund” (Sjögren 2003 s 36). Det brukar även talas om personer med utländsk bakgrund vilket inbegriper både svenskfödda – och utlandsfödda personer i Sverige. Skillnaden mellan begreppet utländsk bakgrund och invandrare är att det tidigare begreppet inte behöver innefatta en persons ”invandring”. I denna kategorin räknas svenskfödda personer med utlandsfödda föräldrar in (Stigendal 2004).

Unga tjejer och främst unga tjejer med utländsk bakgrund och deras identifikationer är ett särskilt intressant undersökningsområde då de i den svenska samhällsdebatten oftast förknippas med brister och orättvisor. Detta har medfört till att unga tjejer med utländsk bakgrund, främst i mångkulturella miljöer, skapar ett strategiskt förhållningssätt, identitet och tillhörighet (Andersson 2003). I Åsa Anderssons (2003) forskningsarbete berättar unga tjejer med utländsk bakgrund hur bland annat deras föräldrars ursprungskultur påverkar vem de är. Varje berättelse och erfarenhet är unik och subjektiv och därmed är inget av det allmängiltigt. Olika faktorer påverkar synen och känslan av tillhörighet och identitet. Identitet är en pågående process och påverkas av såväl personliga och individuella- som samhälleliga- och historiska faktorer (Sjögren 2003). Vilka faktorer väger tyngst för identiteten och hur påverkar dessa uppfattningen och upplevelsen av identitet och tillhörighet?

Ungdomar som befinner sig i mångkulturella – och etniska samhällen och miljöer är en relativ ny undersökningsgrupp inom svensk forskning därför att dessa miljöer inte har funnits under så lång tid i Sverige (Andersson 2003). Därigenom är undersökningar och studier med ungdomar och deras identitetsarbete i sådana miljöer och samhällen av intressant bemärkelse. Sålunda anser jag att det är intressant att lyfta fram unga tjejers perspektiv på sin identitet och tillhörighet då de befinner sig bland två eller flera kulturer i ett multikulturellt och multietniskt samhälle.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund uppfattar sin identitet då de befinner sig bland två eller flera olika kulturer.

Undersökningens frågeställningar är följande:

- Hur identifierar unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund sig med de olika kulturerna?
- Hur påverkar externa faktorer (boende, samhälle) upplevelsen av identitet och tillhörighet?
- Hur påverkar familj och nätverk upplevelsen av identitet och tillhörighet?
- Hur påverkar interna faktorer (den personliga/individuella aspekten, religionstillhörigheten) upplevelsen av identitet och tillhörighet?

2. Tidigare forskning

2.1. Orientering kring kunskapsläget

Uppsatsens syfte är att undersöka hur unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund uppfattar sin identitet då de befinner sig bland två eller flera kulturer. En mängd sökningar i olika databaser med många varierande sökord har gjort varav några centrala begrepp är "identitet", "identifikation*" och "ung*" i kombination med andra begrepp som bland annat "etni*", "utländsk" samt "kultur" (motsvarigheten på engelska: "identity", "youth" och

kombinationsbegreppen "ethni*", "foreign" och "culture") för att söka relevant material i form av artiklar och litteratur.

Utifrån ett par förvalda teoretiska utgångspunkter använde jag även sökorden "etnisk identitet" och "kulturell identitet" (engelskans motsvarighet: "ethnic identity" och "cultural identity").

På Lunds universitets bibliotekskatalog Lovisa sökte jag både svensk och utländsk litteratur varifrån majoriteten av den använda litteraturen har funnits. Sökorden "Identitet", "ungdom" samt "kultur" gav 44 träffar varav en del litteratur var relevant för mitt uppsatsarbete. Dessutom specificerade jag sökningen med sökorden "flick*", "identi*", samt "etni*", vilket gav mig 5 träffar. På Artikelsök sökte jag med de engelska begreppen "ethnic*" och "identity*" samt "youth" vilket resulterade i 163 träffar med fulltext. Parallellt sökte jag även på databaserna SOCindex och Web of science with SSCI.

Det finns en hel del litteratur kring unga, identitet, kultur och etnicitet. Dock har jag i största möjliga mån försökt inrikta mig på unga i Sverige eftersom undersökningens intervjupersoner består av unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund, vilka även bor i Sverige. Alla nämnda sökord har bidragit till framtagandet av relevant litteratur samt artiklar till uppsatsen.

2.2. Ungdomar och identitet

De studier och forskningsarbeten som aktivt används i denna uppsats presenteras nu närmast. En är Idris Ahmedis (2006) studie som innefattar identitetens olika former hos kurdiska ungdomar i Sverige utifrån ett globaliseringsperspektiv samt etnisk-och kulturell identitet. Denna studie, "Identitetens olika skepnader: Kurdiska ungdomar, identitetspolitik och globalisering", finns i antologin "Gränsöverskridande identiteter i globaliseringens tid – ungdomar, migration och kampen för fred" med Maria Borgstöm och Katrin Goldstein-Kyaga som redaktörer.

I Annick Sjögrens (2003) "Kulturens roll i identitetens byggande" tas olika faktorer upp som berör identitetsprocessen och uppfattningen av identitet hos ungdomar som lever bland flera kulturer i Sverige. Hon tar bland annat upp hur ungdomar med utländsk bakgrund definieras

som ”invandrare” eller som barn/ungdomar med invandrarbakgrund. Hennes skrift finns i ”Ungdom, kulturmöten, identitet” med Nader Ahmadi som redaktör.

Annan relevant litteratur och tidigare forskning är Aleksandra Ålunds (1997) forskningsarbete och bok ”Multikultiungdom – kön, etnicitet, identitet” som handlar om multikulturella ungdomars erfarenheter, identitet och livsvillkor. Därtill kommer Maria Borgström och Katrin Goldstein-Kyagas (2009) omfattande forskningsarbete ”Den tredje identiteten: ungdomar och deras familjer i det mångkulturella, globala rummet”, vilka skriver om ungdomars skapande av en gränsöverskridande ”tredje” identitet i mångkulturella- och etniska samhällen.

Ett annat tidigare forskningsarbete är Åsa Anderssons (2003) omfattande undersökning ”Inte samma lika: Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel”, vilket handlar om tonårsflickors identifikationer i relation till etnicitet, plats och kön då de lever i en segregerad stadsdel. De tre sistnämnda forskningsarbetena är de centrala i denna uppsats. Härnäst beskrivs de utförligare.

2.2.1. Multikultiungdom

Aleksandra Ålunds (1997) bok ”Multikultiungdom – kön, etnicitet, identitet” berör ungdomar i multikulturella omgivningar och miljöer med fokus på Stockholms förorter. Hennes forskningsarbete har bland annat innefattat intervjuer och samtal med ett stort antal ungdomar i mångkulturella samhällen vilka hon väljer att benämna ”multikultiungdomar” samt tjänstemän. Det centrala för denna bok är multikultiungdomens erfarenheter, livsvillkor och åsikter om sin tillhörighet, identitet och etnicitet.

Hon skriver om det komplexa identitetsarbete som dessa ungdomar går igenom och deras sökande efter tillhörighet främst till det svenska samhället. Detta sökande beror delvis på att multikultiungdomar som är födda eller uppvuxna i Sverige men med föräldrar som är födda utomlands ses som ”invandrare” vilket medför att de inte känner hundra procentig tillhörighet, varken i föräldrarnas hemland eller i det svenska samhället. Istället skapas en livsstil och en ny identitet som är ”gränsöverskridande och transkulturell” (Ålund 1997 s 6). Det stora motståndet för dessa ungdomar att bli en del av det svenska samhället som ”svensk” är enligt Ålund (1997), det svenska samhällets åtskillnader och uppdelningar utifrån människors etniska bakgrund vilket därmed även medför uppdelningar utifrån människors kulturella

bakgrunder. Hon skriver vidare att tjänstemän såsom polis och socialarbetare har en inställning om att problem, som t.ex. våld och arbetslöshet, inte kommer att redas ut om inte dessa "multikultiungdomar" blir som svenskar. I motsats till detta synsätt handlar det istället om samhällets särbehandling, diskriminering, stämpling samt segregering som bidrar till dessa problem. Således beror till exempel arbetslöshet på samhällets diskriminering vilket gör det svårt för "multikultiungdomar" att komma in på arbetsmarknaden.

2.2.2. Den tredje identiteten

Maria Borgström och Katrin Goldstein-Kyaga (2009) har skrivit boken "Den tredje identiteten – Ungdomar och deras familjer i det mångkulturella, globala rummet" som en följd av ett forskningsarbete som sponsrats av Vetenskapsrådet under en tre års period. Boken utgår från ett kulturvetenskapligt perspektiv och bygger på intervjuer, diskussioner och berättelser med "flergenerationsfamiljer" (ibid. s 17) och ungdomar med olika etniska ursprung och bakgrunder samt med andra forskare.

Globaliseringen och dess påverkan i människors liv samt det mångkulturella samhällets påverkan på identitet tas upp. Undersökningen har bland annat resulterat i några centrala temaområden som rör ungdomar och identitet. Ett av dessa är ungdomars (med icke-etniskt svenskt ursprung) strategier, med hjälp av uppförande, handlingssätt och språk, att i vissa kontexter framhäva eller undanhålla särskilda sidor av sin identitet. Ett annat centralt tema som utgör en del av flerspråkiga ungdomars identitet, är deras förmåga att skifta mellan, oftast, två olika språk (t.ex. svenska och "hemspråket") och kulturer med dess normer och koder. Enligt Borgström och Goldstein-Kyaga (2009) har en typ av tredje identitet utvecklats, främst hos ungdomar som lever i multietniska miljöer. Dessa ungdomar befinner sig i och mellan två eller flera olika kulturer och för att "hantera" detta i sin identitetsprocess skapas denna tredje identitet. Under kapitlet "Teoretiska utgångspunkter" beskrivs den tredje identiteten närmare.

2.2.3. Tonårsflickors identifikation

Åsa Anderssons (2003) forskningsarbete "Inte samma lika: Identifikation hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel" berör 24 unga flickor, som hon väljer att benämna som tonårsflickor,

under en treårs period i en multikulturell- och etnisk stadsdel i Göteborg. Det centrala i detta forskningsarbete är dessa tonårsflickors berättelser om deras pågående process av identifiering och identifikation i förhållande till faktorer som plats, klass, etnicitet, ungdom och kön. Andersson (2003) analyserar deras berättelser med utgångspunkt i tre områden. Det ena området är ”plats” där den multietniska stadsdelen som tonårsflickorna lever i är i fokus. En av slutsatserna inom detta analysområde är att tonårsflickorna skapar olika strategier och sätt för att hantera de konsekvenser som förekommer av att leva i en multietnisk, segregerad, stadsdel. Det andra analysområdet är ”kön”. Tonårsflickorna berättar bland annat hur de förväntas göra hushållsyror i hemmet medan deras bröder förväntas göra annat, vilket är kopplat till den kulturen de är uppväxta med. Det tredje området är ”eticitet”, vilket inkluderar diskussion och analys av det multikulturella – och etniska samhället. En av slutsatserna inom detta analysområde är dessa tonårsflickors upplevelser av att befinna sig *mitt i* den etniska ursprungskulturen, så som den blivit, i det multikulturella-och etniska samhället i Sverige. Följaktligen är de olika kulturena, som dessa tonårsflickor lever i, inte uppdelade utan på något sätt synkroniserade – flickorna befinner sig i en *mittposition*.

3. Teoretiska utgångspunkter

3.1. Kultur och kulturell identitet

Att tala eller skriva om identitet och än närmare, kulturell identitet är komplext enligt Stuart Hall (2002), som är en förgrundsgestalt inom ”cultural studies”. Identitet kan inte fullständiggöras, istället är identitetsprocessen pågående och föränderlig. Han tar upp två olika perspektiv och synsätt på kulturell identitet, där det ena är ett essentialistiskt – och det andra, ett konstruktivistiskt synsätt.

3.1.1. *Essentialistiskt perspektiv*

Detta perspektiv bygger på att en kultur ses som något homogent där kulturens traditioner, seder och bruk samt historia är gemensam och delas med dess människor, därmed definitionen av ”kulturell identitet”. Det essentialistiska perspektivets definition av kulturell identitet är följaktligen att de normer, kulturella koder och den gemensamma historia samt erfarenheterna av dem som kulturell identitet präglas av, är statiska, beständiga samt för evigt

bestämda – det består av en enhetlig enhet, ”ett enda folk” (Hall 2002 s 232). Han menar att under, till exempel, kolonialismens tid doldes och förtrycktes somliga folkslags kulturella identiteter. Således är det ytterst betydelsefullt och centralt att enligt detta synsätt upptäcka, ge återupprättelse och erkänna dessa, en gång i tiden, undertryckta kulturella identiteter för att finna dess ”ursprungliga essens” (Hall 2002 s 41). Detta liknar Hall (2002) med begreppet diaspora dock inte med samma innebörd som synonymen ”förskingring”. Det handlar istället om olika minoritetsgrupper av annan etnisk härkomst än den etniska majoriteten i det land de befinner sig/lever i samt deras ”band” till detta land. Med denna definition av diaspora ges en bild av en enhetlig gemenskap hos respektive minoritetsgrupp, oberoende av andra faktorer såsom ålder och genus. Detta återupprättande av den kulturella identiteten formar individens självmedvetande och jagkänsla för alltid (Ålund 1999).

3.1.2. *Konstruktivistiskt perspektiv*

Det andra synsättet på kulturell identitet är, som tidigare nämnts, ett konstruktivistiskt sådant. Detta synsätt skiljer sig markant åt från den essentialistiska synen på kulturell identitet. ”Den är inte något redan givet bortom tid och rum, historia och kultur” (Hall 2002 s 233). Som på namnet konstruktivism, konstrueras våra identiteter i relation till vår historia och dess process. Identiteten påverkas och utgörs både av det förgångna och det som ”komma skall”. Kulturell identitet i denna andra betydelse är en fråga om såväl ett ’blivande’ som ett ’förblivande’...” (ibid. s 233). En del av individen förblir alltid detsamma men resten förändras, såsom individens historia och erfarenheter (Hall & du Gay 1996). Vidare menar Hall (1996) att kulturell identitet har att göra med användningen av individens språk, kultur och historia för att just *bli* snarare än att *vara*. Eftersom individens identitet påverkas av vår historia och dess förlopp, som enligt detta synsätt ständigt är föränderligt och dynamiskt, handlar kulturell identitet om positionering – dvs. att ”bli positionerad” eller att ”positionera sig själv” (Hall 2002). Därmed betyder detta att kulturell identitet även är strategisk (Hall & du Gay 1996). Detta leder vidare i Halls (2002) beskrivning av att kulturell identitet är ”något faktiskt konkret” (ibid. s 234) och inte något som önskas eller eftersträvas.

3.2. Etnisk identitet

Vad som definieras och förstås som etnisk identitet är inte samstämmig inom den etnologiska forskningen. Carl Martin Allwood som är professor i psykologi på Lunds universitet har forskat inom det tvärvetenskapliga universitetsämnet kunskapsantropologi.

Etnisk identitet inbegriper, enligt Allwood (2000) en människas kulturella identitet, eller rättare sagt dennes kulturella uppfattning. Följaktligen kan en människas etniska identitet ses som ”den större befolkningsgrupp som hon identifierar sig med” (Allwood 2000 s 42). Trots detta är etnisk identitet inget lätt begreppbart eftersom den kan röra sig på många olika stadier och framkomma i olika typer. Exempelvis kan en människa som bor i Sverige dels vara svensk, dels skåning samt dels malmöbo. Dessa tre identiteter är olika typer och varianter av etnisk identitet. Att veta sin etniska identitet bidrar till en människas självuppfattning (ibid.). En del forskare ser etnisk identitet som något som ärvs, biologiskt sett, medan andra forskare ser etnisk identitet som en social konstruktion. Att se etnisk identitet som en social konstruktion är såsom Hall (2002) skriver om kulturell identitet, att den bland annat påverkas av vår historia och dess process. Likaså påverkas alltså den etniska identiteten. Dock handlar det inte enbart om att den etniska identiteten konstrueras utifrån den historiska och sociala processen utan även om en människas känsla av att tillhöra den etniska identiteten (Allwood 2000). Ett par kännetecken som enligt Allwood (2000) urskiljer en etnisk grupp tas även upp. Det första kännetecknet är att de som ingår i en etnisk grupp upplever och ser gruppen som en grupp samt att omgivningen även gör det. Det andra kännetecknet är den etniska gruppens känsla och uppfattning om en kollektiv bakgrund och grund samt ett kollektivt ursprung. Följaktligen handlar det om ”medlemmarnas egen upplevelse av att tillhöra en gemensam grupp” (Allwood 2000 s 43).

3.3. Tredje identiteten

En ”tredje identitet” har enligt Maria Borgström och Katrin Goldstein-Kyaga (2009) utvecklats i mångkulturella omgivningar och samhällen. De förklarar vidare att denna typ av tredje identitet har de kunnat fastställa vara vanlig bland ungdomar i ovannämnda miljöer. De beskriver och förklarar denna identitet utifrån ett ”inifrån perspektiv” med utgångspunkterna i det kulturella och det etniska, trots att andra sociala medverkande krafter såsom klass och

genus även är betydelsefulla, fokuserar inte författarna på det. Det centrala är således den etniska och den kulturella aspekten. Den tredje identiteten är en blandform, en korsning, en mix av identitet som kännetecknas av att inte tillhöra den ena eller den andra kulturen utan snarare tillhöra "både och". Denna identitet är varken internationell eller nationell och innefattar inte heller en enhetlig identifikation såsom etnisk eller religiös identitet. Det handlar snarare om en blandning och sammankopplingar av olika identifikationer och tillhörigheter. Denna blandning betyder dock inte att en person har flera olika identiteter. Författarna kallar denna typ av identitet för en "gränsöverskridande identitet" (ibid. s 13) som inte grundar sig på föreställningar och uppfattningar av "Vi – dom". Något viktigt att påpeka är att i den tredje identiteten där olika faktorer (såsom etnicitet, religion etc.) är sammankopplade, är det stor variation i vad för faktorer som väger tyngst för varje person. En person kan anse att religionen har större betydelse, samtidigt som personen känner tillhörighet med sina föräldrars ursprungskultur och det svenska samhället. Följaktligen är inte denna typ av identitet homogen förutom det att den tredje identiteten innefattar gemensamma faktorer såsom flera olika tillhörigheter och samhörigheter samt att den är gränsöverskridande.

"...en tredje identitet inte något fast, oföränderligt eller tydligt avgränsat utan en fråga om grad, där identiteten kan vara mer eller mindre heterogen kulturellt sett." (ibid. s 14)

Gällande ungdomar som lever i mångkulturella miljöer är en tredje identitet inte ovanlig vilket har medfört till att dessa ungdomar har anpassat sig och har lätt för att skifta mellan olika kulturer, språk och sociala normsystem. Olika sidor av identiteten undanhålls eller framhävs beroende vilken situation respektive person befinner sig i. Dessutom kan en tredje identitet utmärkas av en känsla av att inte höra hemma någonstans. Trots de nämnda nackdelarna med en tredje identitet menar Borgström och Goldstein-Kyaga (2009) att det positiva bland annat är att respektive person med en tredje identitet har "behov att lära sig om de kulturella kontexter man ingår i, engagemang i andra delar av världen, en förmåga att se konflikter ur flera perspektiv och känslor av både frihet och kontroll" (Borgström & Goldstein-Kyaga 2009 s 16).

4. Metod

4.1. Metodval

Den metod som bidrar till en djupare undersökning av bland annat upplevelser, erfarenheter, tolkningar, berättelser och känslor är den kvalitativa metoden. Därför har jag använt mig utav denna metod eftersom den passar bäst med undersökningens - och därmed uppsatsens syfte. Levin (2008) verifierar detta då han skriver att kvalitativ metod bland annat innebär att söka förståelse för det man avser att studera. Vidare har jag gjort detta i form av intervjuer. För att kunna få en bra och djup insyn i vad människor tycker och tänker är intervjuer som metod ett passande val.

Då det finns olika typer av intervjuer, har jag valt den som kallas den semistrukturerade intervjun (Aspers 2007; May 2001) vilken även nämns som den halvstrukturerade intervjun (Levin 2008). Denna typ av intervju betyder precis som benämningen på det sistnämnda – det vill säga att intervjun är halvstrukturerad samt att den redan i förhand har formulerade frågor. Således har jag använt mig utav en intervjuguide som ett hjälpverktyg vilket medför till att de frågor jag har velat ställa fanns med i intervjun (Aspers 2007). Dock betyder inte detta att jag som intervjuare inte har kunnat fördjupa mig i de svar som gavs eller i de frågor jag valde att ställa (May 2001), till skillnad från standardiserade och strukturerade intervjuformer (Aspers 2007; May 2001). Dessutom kompletterade jag den semistrukturerade intervjuguiden på så sätt att den även tematiserades. Följaktligen är min intervjuguide en tematiserad semistrukturerad intervjuguide. Detta har till viss del bidragit till att det som tagits upp på intervjun mer eller mindre har styrts av intervjuguiden dock anser jag att fördelarna med denna form av intervju väger tyngre än nackdelarna, särskilt då jag anser att den överensstämmer med det jag har avsett att undersöka.

4.2. Urval och avgränsning

Intervjupersonerna i denna undersökning är unga tjejer i arton års ålder som är födda i Sverige och har utländsk bakgrund. De går i en gymnasieskola i en mellanstor stad i Skåne. Med utländsk bakgrund menar jag att minst en av föräldrarna är utlandsfödd. Valet av unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund i åldern arton har gjorts då jag anser detta vara särskilt intressant eftersom denna grupp befinner sig bland minst två olika etniska kulturer.

Dessutom befinner sig ungdomar i allmänhet i ett slags identitetssökande (Erikson 1995). Urvalet har på så sätt valts utifrån de ovan nämnda kännetecknena. Tim May (2001) tar upp strategiska urval som en del av "icke – sannolikhetsurval". Med "icke – sannolikhetsurval" menas ett urval som inte behöver innebära en generalisering av helheten, det vill säga populationen. Denna uppsats syftar inte till att ge en enhetlig och homogen bild för hur alla unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund ser på sin identitet och tillhörighet. Istället avser den att undersöka, tolka och analysera specifikt dessa unga tjejers syn och erfarenheter gällande sin identitet och tillhörighet. Därmed betoningen på att avsikten *inte* är att göra en generalisering av populationen. Således är ett strategiskt urval den metod som jag har använt mig utav eftersom jag, såsom May (2001) skriver, har valt ut de jag vill ha med i min undersökning utifrån särskilda egenskaper.

Jag har intervjuat sex unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund i arton års ålder. Avgränsningen till att intervjupersonerna är arton år gjordes då de i denna ålder är myndiga och kan ge samtycke till intervju utan vårdnadshavares delaktighet vilket dessutom bidrog till en smidigare förberedelseprocess inför de kommande intervjuerna. Dessutom är de i arton års ålder närmare vuxenåldern vilket kan ha bidragit till mer "mognare" svar och redogörelser än om jag hade intervjuat yngre personer. För att få tag i intervjupersoner har jag tagit hjälp utav en personlig kontakt på den gymnasieskola samtliga sex intervjupersoner går på. Denna kontakt kunde i förhand kolla upp om det fanns frivilliga intervjupersoner med de specifika egenskaperna jag sökte. En synpunkt på detta är att variationen på den grupp jag har valt att undersöka begränsas (May 2001). Jag hade tänkt intervju både unga tjejer och killar från början. På grund av att min kontakt enbart fick tag i unga tjejer med de egenskaper jag sökte och på grund av den tidsbegränsning som fanns till att hitta intervjupersoner, bestämde jag mig för att enbart intervju unga tjejer. I beskrivningen av respektive intervjuperson väljer jag att inte nämna vilket det specifika etniska ursprunget den ena eller båda föräldrarna har. Dock kan det nämnas att intervjupersonerna har utomnordiskt ursprung med härkomst från mellanösternområdet. Följaktligen är uppsatsens sex intervjupersoner:

Intervjuperson 1 (IP 1): två utlandsfödda föräldrar från två olika länder.

Intervjuperson 2 (IP 2): två utlandssfödda föräldrar från samma land.

Intervjuperson 3 (IP 3): två utlandsföräldrar från samma land.

Intervjuperson 4 (IP 4): två utlandsfödda föräldrar från samma land.

Intervjuperson 5 (IP 5): En utlandsfödd förälder och en svenskfödd förälder dock med ursprung från samma land.

Intervjuperson 6 (IP 6): En utlandsfödd förälder och en svenskfödd förälder.

4.3. Tillvägagångssätt

I tidigt skede tog jag kontakt med den person på intervjupersonernas gymnasieskola som jag nämnde i föregående avsnitt. I början var det tänkt att urvalet skulle vara svenskfödda ungdomar med utländsk bakgrund mellan åldrarna sexton och arton. Efter samråd med handledaren och efter ytterligare fundering bestämde jag mig för att avgränsa urvalet till ungdomar med samma egenskaper fast i arton års ålder. Eftersom min kontakt hittade sex unga tjejer som jag kunde intervjua, bestämde jag mig för att göra den avgränsningen att enbart ha med unga *tjejer* i undersökningen.

Innan jag träffade respektive intervjuperson informerades de av kontakten på gymnasieskolan att intervjun skulle ingå i en c-uppsats, vem jag var samt att den var frivillig därmed valde jag att inte använda mig utav informationsblad. Intervjupersonerna fick även välja vilken tid och plats de ville intervjuas på. Samtliga intervjuer har skett i ett grupprum på gymnasieskolans bibliotek. De tre första intervjutillfällena dvs. intervjuerna med IP 1, IP 2 och IP 3 utfördes samma dag. Det fjärde intervjutillfället med IP 4 utfördes några dagar senare sedan intervjuades IP 5 och IP 6 ungefär en vecka efter det. Varje intervjutillfälle tog ungefär trettio minuter. Innan jag påbörjade det första intervjutillfället tänkte jag att varje intervju skulle vara i trettio till fyrtiofem minuter och till och med upp till en timme, dock upptäckte jag att trettio minuter räckte och var lagom.

Innan samtliga intervjuer frågade jag om respektive intervjuperson godkände att jag spelade in intervjun med hjälp av en diktafon. Alla intervjupersoner förutom IP 3 godkände detta vilket jag respekterade och istället förde jag anteckningar under intervjun. Nackdelen med att jag förde anteckningar under intervjun var att jag distraherades av att skriva samtidigt som jag skulle prata och hålla igång intervjun. Detta medförde till att det emellanåt förekom pauser, att jag hade svårt för att se kroppsspråk, miner etcetera samt att jag inte hade möjlighet att anteckna allt. Att använda en diktafon under de övriga intervjutillfällena gav fördelarna att bland annat fokusera på intervjupersonen, föra en dialog, uppmärksamma annan

kommunikation såsom kroppspråk, gester och miner. Det är betydelsefullt att intervjupersonen fick känslan av att jag brydde mig om dem och vad de berättade – att det förekom en sorts närhet. En annan aspekt på att använda diktafon är att den kan ge upphov till en osäkerhet hos intervjupersonerna. Emellan märkte jag att några av intervjupersonerna sneglade på diktafonen.

För att intervjupersonerna skulle känna sig trygga i att samtala med mig småpratade vi innan själva intervjun. Jag använde mig av en semistrukturerad intervjuguide med olika teman under intervjuerna, vilken jag hade utformat innan det första intervjutillfället. Intervjuguidens olika teman är uppdelade i externa (boende, samhälle)-, familj/nätverk- samt interna faktorer (den personliga, individuella aspekten) (se bilaga 1). En viktig del inför intervjuerna var att jag som ”forskare” hade bearbetat frågorna innan jag träffade respektive intervjuperson. Detta för att jag dels skulle försäkra mig om att täcka de områden jag hade avsikt att täcka. Utöver detta var det även av stor vikt att frågorna var formulerade på ett sätt som inte skulle verka kränkande. Att ha haft tid till att reflektera och medvetet formulera intervjuguidens frågor bidrog delvis till denna försäkring. May (2001) skriver att intervjuaren bör ha en medvetenhet gällande innehållet i intervjun. Skulle jag ha använt mig utav en standardiserad intervju istället hade antagligen intervjun upplevts som ett förhör vilket kanske skulle ha bidragit till att de inte skulle ha svarat lika utförligt eller sanningsenligt.

Trots den tematiserade semistrukturerade intervjuguidens struktur följde jag inte den till punkt och pricka eftersom jag märkte att vissa av intervjupersonernas svar redan hade gått in i besvarandet av andra frågor samt att fördjupandet av vissa teman varierade beroende på vad respektive intervjuperson berättade mer om. Efter första intervjun försökte jag tänka på vad jag kunde göra annorlunda eller låta vara oförändrat inför andra intervjutillfället. Det jag drog lärdom utav första intervjun var att tydliggöra och i vissa fall ge exempel på frågor som kan ha verkat för öppna. Styrkan i den kvalitativa semistrukturerade intervjun kan bland annat sägas vara det utrymme som fanns tillhanda att fördjupa sig, följa upp, förtydliga och på sätt och vis ”gå utanför intervjuguidens ramar” (ibid. s 150) i frågor och svar som kom upp i intervjun.

Den kvalitativa metoden och än närmare den tematiserade semistrukturerade intervjun bidrog till ett samspel, en närhet till respektive intervjuperson. Eftersom det förekom en interaktion mellan mig som intervjuare och intervjupersonerna har jag varit medveten om de svårigheter

som kan förekomma i intervjusituationer (Aspers 2007). Jag som intervjuare har alltså inte kunnat frånga från att jag blev påverkad av intervjusituationen och likaså blev den intervjuade påverkad av mig.

4.4. Materialbearbetning och analys

Mitt empiriska material är de utförda intervjuerna. Under samtliga intervjuer förutom en, använde jag mig utav en diktafon för att spela in intervjuerna. Vidare transkriberade jag intervjuerna noggrant för att sedan skriva ut dem och därefter koda ”manuellt” och analysera. Kodning av empirin är alltså en del av analysen (Aspers 2007). Jag har kodat genom att dela upp och sortera/kategorisera det jag har transkriberat från intervjuerna med utgångspunkt i frågeställningarna och intervjuguidens frågor, för att sedan koppla det till de valda teoretiska utgångspunkterna, begrepp samt utvald litteratur. Aspers (2007) tar upp att analys av empiri är något som görs och sker under undersökningen och uppsatsens gång. Med hjälp av den utformade intervjuguiden och de, i tidigt skede, valda teoretiska utgångspunkterna har på sätt och vis undersökningen byggts på ett deduktivt sätt – det vill säga att de teoretiska utgångspunkterna styr min datainsamling. Samtidigt har jag under och efter intervjuerna ändrat i mina teoretiska utgångspunkter vilket betyder att mitt empiriska material även har styrtt undersökningens teoretiska utgångspunkter – det vill säga att tillvägagångssättet varit induktivt (ibid.). Sammanfattningsvis har undersökningens datainsamling dels varit deduktiv och dels induktiv för att bidra till en adekvat koppling till undersökningens syfte och frågeställningar.

Resultat- och analysdelen är uppdelat i mindre avsnitt med externa-, interna- samt familj och nätverksfaktorer som underliggande struktur och utgångspunkt. Detta på grund av att en uppdelning av dessa faktorer såsom i den tematiserade semistrukturerade intervjuguiden är ohållbar eftersom de interagerar och överlappar varandra. Dock inbegriper de externa faktorer bland annat samhället, skolan och bostadsområdets påverkan på upplevelse samt uppfattning av identitet och tillhörighet. Familj och nätverksfaktorer innefattar familjens och umgängeskretsens påverkan på identitet. Interna faktorer berör delvis upplevelse av tillhörighet utifrån personliga förhållanden och faktorer såsom religion och den personliga uppfattningen av identifikation med de två eller flera kulturer de befinner sig bland.

Som nämnt i tidigare stycke samspelar samtliga faktorer med varandra, vilket gör det omöjligt att helt och hållet särskilja dessa i förhållande till intervjupersonernas upplevelse av tillhörighet och identitet.

4.5. Tillförlitlighet

Genom intervjuer med samtliga intervjupersoner för min undersökning har mitt primärmaterial framställts. Primärmaterialet som är grunden i denna undersökning stärker dess tillförlitlighet (Aspers 2007). Den kvalitativa intervjumetoden har hjälpt mig att undersöka det jag hade i avsikt att undersöka – det vill säga validitet (May 2001). Eftersom undersökningen bygger på intervjupersonernas erfarenheter, syn och berättelser består primärmaterialet av deras subjektiva upplevelser och redogörelser. Detta medför till att jag som ”forskare” inte kan ha fullständig förståelse för det som redogjorts av intervjupersonerna då jag inte befunnit mig i dessa sammanhang (ibid.), vilket jag har varit medveten om. Dock medför en bra genomgång av undersökningens tillvägagångssätt att tillförlitligheten till viss del stärks, vilket jag i största möjliga mån har gjort. En annan aspekt som medför till att stärka undersökningen och dess resultats tillförlitlighet är att jag har varit medveten om och reflekterat kring den kvalitativa metodens styrkor och svagheter, vilket har nämnts i *tillvägagångsavsnittet*.

Den tematiserade semistrukturerade intervjuguiden som jag har framställt och använt mig utav under samtliga intervjuer har även gynnat undersökningens tillförlitlighet. Detta har bidragit till att ungefär samma frågor har ställts till intervjupersonerna. Då jag har använt mig av semistrukturerade intervjuer har jag inte enbart förstått och varit medveten om intervjufrågornas innehåll utan även intervjuens sammanhang (May 2001). Dessutom spelade jag in intervjuerna med hjälp av en diktafon och transkriberade dessa sedan noggrannt vilket har underlättat kodningen av materialet. Med utgångspunkt i intervjuguidens frågor, intervjupersonernas svar (vilka transkriberades och finns nedskrivna) och kodningen av materialet har undersökningens validitet samt reliabilitet, i största möjliga mån, stärkts.

4.5.1. Förförståelse

I och med att jag själv utformade intervjuguidens frågor och har jag på sätt och vis haft en förförståelse inför och under intervjuerna vilket betyder att fullständig objektivitet är omöjlig (May 2001). En forskare måste balansera två motsatser – det vill säga ”totalt engagemang” och ”distanserad”/objektiv ställning i en intervjusituation (ibid.). Under mina intervjuer har jag försökt hålla en ”professionell” distans samtidigt som jag visade ett intresse och engagemang för varje intervju och intervjuerson.

Min förförståelse inför denna undersökning är även att jag är en ung kvinna, född i Sverige och har utländsk bakgrund. Denna förförståelse kan delvis ha setts som en hjälp, en resurs när jag mötte och intervjuade de unga tjejerna men det kan även ha varit tvärtom (Aspers 2007). Min förförståelse kan antingen ha hjälpt eller stjälpt. Dock har jag kunnat förhålla och distansera mig till min förförståelse i förhållande till intervjuersonerna. Dels för att undersökningen har utgått ifrån respektive intervjuersons *egen* syn och erfarenhet samt dels för att det enligt mig inte förelåg någon känslighet gällande ämnet i undersökningen. Trots detta har det varit nödvändigt och betydelsefullt för mig att ständigt reflektera kring min egen position och förförståelse under hela ”forskningsprocessen” eftersom varje intervjuersons svar kan ha påverkats av mig som intervjuare – hur frågorna ställdes, min etniska tillhörighet (May 2001) samt att jag är en ung kvinna. Med hänsyn till detta upplevde jag emellertid inte att min förförståelse och position var något ofördelaktigt utan tvärtom, detta gjorde intervjuersonerna mer bekväma och öppna.

4.6. Etiska överväganden

Intervjuersonerna i denna undersökning har deltagit på frivillig basis. Dessutom har de informerats om vad undersökningen handlar om (May 2001). Information om att de kunde välja om vissa saker som de berättade under intervjun skulle tas med eller inte samt att detta skulle respekteras och accepteras då det handlar om frivilligt deltagande, gavs även. Såsom kravet på konfidentialitet innebär, har jag avidentifierat intervjuersonerna på så sätt att inga namn eller beskrivningar så att man kan veta vem de är utges i denna uppsats. Förutom detta har jag informerat om att mitt insamlade material enbart kommer att användas till uppsatsen och inte till något annat – det vill säga nyttjandekravet (Bell 2006).

5. Resultat och analys

I följande kapitel kommer undersökningens resultat att presenteras samt analyseras utifrån de teoretiska utgångspunkterna: kultur och kulturell identitet, etnisk identitet och den tredje identiteten. Dessutom kommer resultaten att kopplas till andra forskningsarbeten vilka är presenterade i kapitlet om tidigare forskning. Avsnitten i detta kapitel utgår från externa faktorer, familj och nätverk samt interna faktorer. Emellertid överlappar och samspelar dessa faktorer med varandra i identitetsprocessen vilket har medfört till att en fullständig och tydlig avgränsning dem emellan är omöjlig. Därav består detta kapitel av mindre avsnitt med de ovannämnda faktorerna som underliggande struktur.

5.1. Bostadsområdets betydelse

Att växa upp eller bo i ett område där majoriteten är invandrare eller människor av annat etniskt ursprung än svenskt eller där majoriteten är etniskt svenska är kopplat till känslan av tillhörighet och att ”känna sig som hemma” (Andersson 2003). Ålund (1997) kallar sådana områden för segregerade boendemiljöer.

De flesta av de intervjuade tonårsflickorna i Anderssons (2003) forskningsarbete som berör deras identifikationer berättar att komma från ett invandrartätt område, främst ett sådant som varit aktuellt i samhällsdebatten om segregerade bostadsområden, har bidragit till en laddad känsla av ett ”vi och dom”. Med ”vi” menas de i samma bostadsområde och med ”dom” menas etniskt svenska människor i allmänhet. De som anser sig tillhöra ”vi” ser på ”dom” som utbölingar. I och med detta skapas fördomar och föreställningar om ”dom” vilket i sin tur förstärker ”vi”-känslan och därmed stärks även åtskillnaderna mellan ”vi” och ”dom” (Allwood 2000).

En av tjejerna som jag intervjuade tog även upp denna ”vi och dom” – känsla, där ”dom” även inkluderade de etniskt svenska i samma bostadsområde. Hon berättade att i hennes område umgås hon inte med svenskar. Följaktligen menade hon att trots att hennes bostadsområde är blandat med både ”invandrare” och etniskt svenska, förekommer det grupperingar – det vill säga grupper bestående av enbart araber eller enbart svenskar.

Det är blandat, jag tycker det är mer både svenskar och invandrare och det känns som att man är grupperad också [...] Alltså jag känner inte så många svenskar eftersom jag inte umgås med dem (IP 2).

Det förekommer en speciell samhörighet och tillhörighet till respektive bostadsområde vilket dels beror på närheten till släkt och vänner, då de även bor i samma område, samt dels på den gemenskapen som finns till befintliga etniska grupper (Andersson 2003). Fyra av tjejerna som jag intervjuade berättade om att bo i samma bostadsområde som släkt och vänner eller andra de känner en samhörighet till ger upphov till en känsla av trygghet och att "höra hemma".

Vi bor inte i så svenskt område utan alla är som alla [...] men vi bodde förut på X-området och där kände jag att jag trivdes mer, det var mer många invandrare och det kändes bara mer trygghet [...] jag hade alla mina kompisar runt omkring. Det var nog det som fick mig att känna så. Man kände sig hemma bara, runt i området [...] alla var som varandra (IP 1)

Ja jag gillar det området och alla mina kompisar är där och alla mina släktingar är där. Det känns mer skönt och bekvämt (IP 2)

IP 6 berättade att hon bor i ett typiskt "svenskt" villaområde men att hon gärna skulle vilja flytta till ett område där det finns fler "invandrare" och där det är livligt. Hon känner att hon trivs mer med "invandrare" eftersom hon själv är det eller rättare sagt, kategoriserar sig som "invandrare".

5.2. Svensk utomlands men inte i Sverige

Ungdomar som är födda i Sverige och har utländsk bakgrund kallas för "invandrare" trots att de inte har invandrat. Detta medför till att känna sig som etniskt svensk i Sverige eller att vara jämlik med andra etniskt svenska ungdomar inte är vanligt (Ålund 1999). Majoriteten av de intervjuade unga tjejerna berättade att de inte känner sig som svenskar i Sverige. När de är utomlands och främst i de länder där deras släktingar bor, känner de sig mer som svenskar. Dock är denna känsla diffus eftersom de själva inte anser sig vara etniska svenskar. Det är sålunda människorna, främst släktingarna, i respektive intervjupersons ursprungsland som

uppfattar dem som svenskar. I Sverige däremot är det tvärtom, de uppfattas som ”invandrare” vilket i sin tur har föranlett till att även de ser sig själva som ”invandrare”.

IP 3 berättade att detta med att vara svensk utomlands men ”invandrare” i Sverige är något hon har varit van vid sedan barndomen. Delvis beror detta, enligt henne, på de markanta skillnader som finns i respektive lands levnadssätt, levnadsförhållanden och språk. En av de intervjuade tjejerna berättade att de i hemlandet inte enbart har kategoriserat henne som ”svensk” utan som ”en från Europa”.

I hemlandet känner jag mig som svensk för att vara riktigt ärlig men med familjen så är det klart att man känner sig som en arab men man känner alltid innerst inne att man inte är det 100% [...] Jag känner mig inte helt svensk och inte helt som en arab heller för att folk i hemlandet ser mig ändå som...en från Europa (IP 6)

En av intervjupersonerna som har en etniskt svensk förälder och en utlandsfödd förälder, redogjorde om liknande upplevelser trots att hon även har ett etniskt svenskt ursprung.

När man är där upplever man sig mer som svensk men när man är här så är det tvärtom [...] alltså jag känner mig inte just som en iranier men man känner sig mer utländsk här och mer svensk där [...] I hemlandet tror jag mer att de ser mig som svensk, för de har annorlunda åsikter och sådant där, traditioner (IP 5)

När hon förklarade vidare om hennes upplevelser som ”invandrare” i Sverige berättade hon:

Ja alltså andra som är svenskar ser inte mig som svensk [...] alltså jag vet inte men typ många lärare och sådant där här har frågar mig var jag kommer ifrån och så. De har trott att jag inte ens har bott här länge...de bara ”du är väl inte född här” och så. Det kanske är uttalet eller mitt namn, jag vet inte (IP 5)

Ålund (1997) tar även upp dessa typer av upplevelser. En flicka i hennes forskningsarbete berättar om att när hon besökte sitt hemland ansågs hon vara en annan person, en svensk. Att leva i Sverige bidrar till att man till viss del blir svensk trots att det inte är något man vill. Men trots detta ”svenska” levnadssätt och beteende hos henne, känner hon sig inte trygg i

Sverige. En av intervjupersonerna berättade också om att per automatik tolkas som en annan person i hemlandet.

I hemlandet är jag IP 2 som är född i Sverige och det är det som stör mig. Även om jag försöker att inte vara som svenskar men ändå kommer det automatiskt att hos dem är jag tolkad som en annan...(IP 2)

Upplevelsen av att inte vara "svensk" i Sverige men utomlands kan förklaras utifrån ett essentialistiskt perspektiv på kultur och kulturell identitet som något beständigt och oföränderligt. Trots den alltmer växande multikulturalismen i det svenska samhället förekommer en syn på att en kultur och dess folk är oföränderliga till dess seder, normer, värderingar samt historia. "Invandrarnas" kulturer anses vara konservativa och underordnade i jämförelse med den nutida och homogena "svenska" kulturen (Ålund 1999). Detta i sin tur bidrar till tydliga gränser och avgränsningar kulturellt emellan (Andersson 2003) vilket gör att en person med utländsk bakgrund som anses komma från en "invandrarkultur" har svårt att "anta" och "antas" av en annan kultur och i synnerhet den "svenska" moderna kulturen. Detta leder vidare till att minoritetsgrupper, såsom "invandrargrupper" i Sverige, försöker etablera och "återupprätta" sina kulturella identiteter genom att till exempel stärka känslan av tillhörighet till ursprungskulturen. De flesta av intervjupersonerna berättade att de enbart umgås med "invandrare" eller människor från sina föräldrars ursprungsland. Dessutom betonade de betydelsen av att prata hemspråket hemma för att inte glömma bort sitt kulturella ursprung och för att kunna föra det vidare till deras framtida barn.

Mina föräldrar vill att det ska vara arabiska hela tiden och att det ska fortsätta så. Så att jag också sen i framtiden ska kunna prata arabiska med mina barn och inte glömma bort det, för det är mitt riktiga ursprung om man säger så (IP 1)

Det är sådan regel vi har hemma. Ja för att man inte ska glömma och hur ska jag kunna, när jag blir äldre och gifter mig, lära mina barn arabiska. Jag vill inte heller att de ska bli som svenskar (IP 2)

Att bara prata hemspråket hemma är något som ungdomarna vilka Ålund (1997) intervjuat även berättar om. Deras föräldrar vill behålla "det gamla" i kulturen för att bevara vissa delar av den såsom språket. Därtill var en av slutsatserna i en studie där bland annat turkiska

ungdomar i Sverige intervjuades, att hemspråket, det vill säga föräldrarnas modersmål, det språk som talas hemma, är en betydelsefull del i den etniska identiteten (Vedder & Virta 2005). De flesta av de intervjuade unga tjejerna ansåg sig själva ingå i en icke-etnisk svensk grupp vilket därigenom skiljer dem åt från den etniskt svenska gruppen. En etnisk identitet kan även ses som en social konstruktion enligt Allwood (2000). Detta kan förklara samtliga intervjupersoners redogörelser för att de känner sig som svenskar utomlands men inte i Sverige. Följaktligen ansåg några av intervjupersonerna inte att det svenska samhället ser de som medlemmar av den etniskt svenska gruppen samtidigt som samhället i respektive förälders ursprungsland inte heller ser de som en del av landets etniska grupp. På grund av detta har således en känsla av tillhörighet skapats till den etniska gruppen från ursprungslandet som befinner sig i Sverige, exempelvis albaner i Sverige och inte albaner i Albanien. Dock skiljer sig denna uppfattning åt när en av intervjupersonerna, IP 5, jämförde den etniska gruppen från ursprungslandet som befinner sig i Sverige och den som befinner sig i ursprungslandet. Detta beskrivs närmare i avsnittet ”Både och men inte hälften/hälften”.

5.3. Samhällets bemötande

Flickan i Ålunds (1997) forskningsarbete, som jag nämnde i föregående avsnitt, berättar att hon inte känner sig trygg i Sverige trots hennes ”svenska” beteende och levnadssätt. Vidare berättar hon att en del av denna otrygghet beror på den upplevda negativa särbehandling på grund av hennes utseende som förekommit på hennes skola.

En av intervjupersonerna berättade att läraren på hennes skola inte bemöter henne och hennes vänner (som även de har utländsk bakgrund) på samma sätt som de bemöter etniskt svenska elever. Specifikt framkom det att lärarens ton och svar skiljer sig åt beroende på om det är hon eller en etniskt svensk elev som frågar om något. Denna lärare har ett flertal gånger bett henne och hennes vänner vara tysta för att de ansågs vara högljudda fastän andra elever i klassen pratade lika högt. Dessutom har även intervjupersonen och hennes vänner fått sitta kvar efter lektionen för att läraren vill prata med dem. Detta ansåg hon vara särbehandling och tog upp det med sin mentor dock utan resultat.

En annan av de intervjuade tjejerna berättade även om denna typ av orättvis behandling av lärarna i skolan som, enligt henne, kan förekomma ibland.

Det kan bli jobbigt, om man märker det hela tiden så kan det bli jätte jobbigt för exakt om det gäller skolan så har man inte chans att kunna visa sina kunskaper för de har redan något emot en. Då vet man redan att det inte är lönt att kunna kämpa och göra, alltså för att läraren inte gillar en (IP 1)

Förutom att bli annorlunda bemött i skolan på grund av sin utländska bakgrund i jämförelse med etniskt svenska elever, berättade en av intervjupersonerna om hur hon och hennes vänner blir bemötta i centrum.

Ja det kan också vara det att ibland går man i grupp, du vet går med andra och sen om man går i Åhlens eller så, så kollar de extra. De känner att, du vet det är många som sminkar sig på Åhlens och så, så de kontrollerar en...(IP 5)

Trots upplevelser av annorlunda bemötande i samhället på grund av utländsk bakgrund berättade de flesta av de intervjuade tjejerna att det även är något som stärkt deras självkänsla. Nina är en av Ålunds (1997) intervjuade flickor och hon berättar att i det svenska samhället måste ”invandrare” ha en stark personlighet och vara viljestarka för annars är det stor risk att bli överkörd av andra i samhället. Det är således av stor vikt att som ”invandrare” och därmed som ”invandrantjej” hålla en profil som utstrålar självsäkerhet och styrka.

Detta framkom av en av de intervjuade, vilken berättade att ett av hennes sätt att utstråla denna image av att vara tuff och framhäva vem hon är, är med hjälp av det svenska språket.

Även om jag pratar ren och bra svenska kan man ibland ”överdriva” den lite när man pratar med svenskar bara för att på något sätt ”bevisa” vem man är. Om detta är rätt eller fel vet jag inte riktigt men visst påverkar det vem jag är (IP 4)

Att bära slöja i det svenska samhället stärker en av de intervjuade tjejernas självkänsla eftersom hon står emot negativa påtryckningar från samhället.

Eftersom jag har slöja och så, tycker jag också att det är vanligt, alltså bemötandet, för man har vant sig, man har bättre självförtroende som gör att man inte skäms mer och man tar inte åt sig för vad folk tycker heller, utan man är stolt för det man själv är (IP 1)

Det framkom att slöjan fungerar som en typ av identitetsförstärkningsfaktor för henne, trots hinder som kan förekomma i samhället med att bära slöja och ha utländsk bakgrund. Trots det mångkulturella Sverige förekommer en del svårigheter för ”invandrare” och ungdomar med utländsk bakgrund. En av dessa svårigheter är att få arbete. Det är inte ovanligt att ungdomar nekas arbete på grund av sitt namn (Ålund 1997). När de intervjuade tjejerna tog upp svårigheter med att ha utländsk bakgrund berättade de flesta om att deras utländska bakgrund kan utgöra ett hinder i sökandet efter arbete. Dock framkommer det bland annat av en intervjuperson att hennes utländska bakgrund både är en fördel och nackdel i förhållande till arbete.

Ibland kan man tänka ”vem är jag egentligen” eftersom man är född i Sverige men ändå inte har det typiska ”svenska utseendet”. Det kan ibland försvåra vissa möjligheter men det som är positivt med det är att om man i ens yrke skulle träffa på någon från samma kultur eller bakgrund så kan det ge en sorts trygghet till den personen. Men ibland kan det också vara tvärtom, jag menar att det ibland kan väcka misstänksamhet hos personen. Fast för mig tycker jag att det är positivt att jag kan förstå båda sidorna, jag menar den svenska och den utländska då (IP 4)

Sammanfattningsvis påverkar det svenska samhällets- och ursprungslandets uppfattning och bemötande av intervjupersonerna samt deras bostadsområde, till stor del deras identitetsprocess. Var bostadsområdet är beläget, hur det ser ut, vilka grannarna är utgör en betydelsefull part i respektive unga tjejs känsla av tillhörighet och identitet. De flesta belyste vikten av att ha släkt och vänner nära och andra betonade vikten av att trivas där de bor. Känslan av att vara svensk utomlands men inte i Sverige beror bland annat på ursprungslandets- och Sveriges uppfattning av respektive intervjuperson. Dessutom påverkas denna känsla även av intervjupersonernas egen uppfattning av tillhörighet. En central faktor i de intervjuade tjejernas identitet är samhället. Några av de dem berättade om att de blivit orättvist behandlade på grund av deras utländska bakgrund men trots detta bidrar denna negativa särbehandling till att deras självkänsla stärks – de blir starkare som personer. Vidare redogjorde några av de intervjuade tjejerna även om de svårigheter som förekommer med att ha utländsk bakgrund fast som samtidigt är en tillgång, resurs och möjlighet i dagens multikulturella samhälle.

5.4. Att växla mellan språk och kod

I ett mångkulturellt samhälle där olika etniska grupper och språk förekommer skapas en viktig del i identitetsprocessen, främst för ungdomar. Denna del innebär en förmåga att kunna växla mellan olika språk och kulturella koder i olika situationer och sammanhang, i ett och samma samhälle. Borgström och Goldstein-Kyaga (2009) menar att detta är en central punkt i den tredje identiteten. I vissa situationer används ett språk för att kommunicera bättre medan det i andra situationer används ett annat språk, beroende på vem man pratar med och vad det pratas om. För ungdomar med utländsk bakgrund i Sverige är det en del av identiteten att vara två- eller flerspråkig.

Fyra av intervjupersonerna berättade att de pratar föräldrarnas modersmål hemma. Deras föräldrar vill helst att enbart det språket talas hemma för att det är en del av dem och deras kultur. Det känns även naturligt för dem att göra det eftersom föräldrarna vant dem vid det sedan barndomen. Dock berättade några av dem att de emellanåt glömmor bort något ord på föräldrarnas modersmål och då använder de ett svenskt ord istället.

Pratar jag ett ord på svenska hemma försöker jag snabbt hitta ett arabiskt ord eftersom jag glömt det (IP 3)

Två av intervjupersonerna berättade att de har många släktingar i Sverige och med dem pratar de både svenska och föräldrarnas modersmål. Det är inte lika ”strikt” att enbart tala det ena språket med släktingarna trots att det är mer eftersträvansvärt. Gällande intervjupersonernas umgängeskrets berättade samtliga av dem att de främst umgås med ”invandrare” och inte med svenskar. En av dem umgås mer med ”invandrare” i skolan men utanför skolan består umgängeskretsen av både ”invandrare” och svenskar. En annan berättade däremot att hon enbart har ”invandrarvänner” eftersom det är mer bekvämt att umgås i en sådan krets. Dessutom ansåg hon att de kommer bättre överens och att de förstår varandra bättre då de har samma kulturella bakgrund.

IP 5 vars ena förälder är etniskt svensk och den andra utlandsfödd berättade att hon anpassar sig gällande språk och att hon växlar mellan de kulturella koderna beroende på vilken förälder hon är med och vem hon umgås med. En intervjuperson vars vänner är av olika etniska ursprung varav några av dem är etniskt svenska berättade att hon ändrar på vissa saker beroende på vem hon umgås med. Med hennes svenska vänner tänker hon mer på hur hon

pratar och vad hon pratar om till skillnad från när hon är med sina ”invandrarvänner” vilka hon även kan prata föräldrarnas modersmål med.

Jag tänker inte på det så mycket men när jag är med svenskar blir jag mer ”svensk” fast när jag är med mina närmaste kompisar som är invandrare är jag mig själv. De förstår mig mer också, min kultur och vi pratar samma språk, det är annorlunda [---] När vi vill att andra inte ska förstå pratar vi inte svenska annars gör vi det för det mesta (IP 4).

En annan intervjuperson berättade att hon har hittat en balans mellan den svenska – och föräldrarnas ursprungskultur men att det ibland kan kännas som att hon är i två olika världar.

Ibland känns det som jag är i en helt annan värld när jag är hemma och när jag är ute [...] alltså det finns ju olika ”jag” men jag vet hur jag ska vara hemma och ute (IP 2)

Att växla mellan olika språk och kulturer samt dess koder i vardagen utmärker ungdomar med utländsk bakgrund och kan stärka tillhörighetskänslan med en grupp detta är möjligt, såsom intervjupersonernas vänner med utländsk bakgrund. Med hjälp av språket och att kunna säga och göra saker som ”omgivningen” inte förstår bidrar detta till känslan av att ”tillhöra samma grupp” (Borgström & Goldstein-Kyaga 2009 s 94). Följaktligen har intervjupersonerna utvecklat en kulturell identitet som i sig är strategisk och dynamisk (Hall 2002). Språket och kulturen används i den utsträckning de vill använda den och beroende på i vilken situation eller med vem eller vilka de befinner sig med.

5.5. Självddefinition

Att definieras som ”invandrare” trots att inte ha invandrat i Sverige är mer regel än undantag för ungdomar med utländsk bakgrund i Sverige. Det kvittar om personen är född och uppväxt i Sverige, denne kategoriseras ändå som ”invandrare” (Ålund 1997). Sätts de inte i facket ”invandrare”, sätts de istället i ett annat fack ”barn med invandrarbakgrund” (Sjögren 2003 s 36). Begreppet ”invandrare” och ”invandring” har en negativ prägel i det svenska samhället vilket bidrar till en tydlig skiljelinje mellan ”invandrare” och svenskar, i synnerhet ungdomar emellan. Eftersom samhället definierar svenskfödda ungdomar med utländsk bakgrund som

”invandrare” är det inte förvånande om ungdomarna själva även definierar sig som ”invandrare” (Sjögren 2003).

De flesta av intervjupersoner identifierade sig med gruppen ”invandrare” och pratade i termer som ”vi invandrare”. IP 1 var en av dem som kallar sig själv för invandrare och hon menade att ibland kan hon betraktas som svensk fast med utländsk bakgrund.

Att definieras som ”svensk” kan göras utifrån två utgångspunkter enligt Hans Lödén (2006), lektor i statsvetenskap vid Karlstads universitet. Det ena är att en person följer de svenska lagarna, pratar svenska samt respekterar statsskicket. Det andra är utseendet, det vill säga att ”se svensk ut” samt att vara svenskfödd. Intervjupersonerna ansåg sig inte vara ”svenskar” trots att de är födda i Sverige, pratar svenska och följer Sveriges lagar. När intervjupersonerna fick frågan att berätta vem de är svarade samtliga med deras namn. Därefter valde de att svara med vilken etnisk identitet de har. Dock betonade de flesta att de var av annat etniskt ursprung än svenskt fast *från* Sverige. Men när frågan ändrades till ”var kommer du ifrån?” svarade alla med föräldrarnas ursprungsland.

För vissa ungdomar kan frågan ”var kommer du ifrån?” besvara dem eftersom de anser att det borde räcka med att säga sitt namn. Att ständigt identifieras med landet som föräldrarna kommer från begänsar ungdomars identifiering med andra betydelsefulla faktorer (Sjögren 2003) som exempelvis att vara en elev eller ung kvinna. Andersson (2003) skriver att flickorna som hon intervjuade menar att frågan besvaras annorlunda beroende på vilken situation de befinner sig i och vem som frågar. Likaså menade intervjupersonerna i min undersökning. Som ungdom i det multietniska Sverige är det av stor vikt att inte glömma bort sitt etniska ursprung. Dessutom kan valet av att kalla sig ”svensk” innebära att man distanserar sig från föräldrarnas ursprungsland eller deras etniska ursprung (ibid.).

5.6. ”Både och” men inte hälften/hälften

I likhet med det Allwood (2000) skriver om att en etnisk identitet inbegriper att en person identifierar sig med en större befolkningsgrupp, identifierar sig fem av de intervjuade tjejerna med befolkningsgruppen i föräldrarnas/förälderns ursprungsland. En av de intervjuade tjejerna berättade att hennes tillhörighet till föräldrarnas ursprungsland och kultur dels beror

på att hennes släkt i Sverige följer det landets kultur avseende bland annat tankesätt och språk. Det faller sig naturligt för henne att även hon är en del av den kulturen och det landet.

Då frågan ställdes om var de intervjuade tjejerna kommer från svarade alla med föräldrarnas ursprung. De flesta betonade att det är deras riktiga ursprung, inte Sverige. En av dem svarade med att hon absolut inte kommer från Sverige eftersom hon inte anser sig vara svensk.

Jag tycker inte att jag är svensk. Vad man än gör kommer man aldrig passa in i det svenska samhället, för vi är inte som dem alltså de kommer inte heller ta emot en lika bra som de gör mot, eller kanske inte alla men jag menar som vanliga svenskar med svensk bakgrund (IP 1)

För att tillhöra en etnisk grupp är ett kriterium att omgivningen samt de som tillhör den etniska gruppen ser denna grupp som en grupp, men det mest betydelsefulla för att ingå i en etnisk grupp är känslan av att tillhöra den (Allwood 2000). De flesta av de intervjuade tjejerna menade att en fullständig tillhörighet till den etniskt svenska gruppen inte fanns, dels på grund av upplevelsen av att de inte tillhör den etniskt svenska befolkningsgruppen och samtidigt att de inte känner sig "accepterade" av omgivningen att tillhöra den. En av tjejerna berättade att hon har varit med om att bli annorlunda bemött och hennes starka känsla av tillhörighet till föräldrarnas ursprungskultur har bidragit till en känsla av att inte passa in i den svenska kulturen så som hon uppfattar den.

Jag känner såhär att jag inte passar in i de svenska...de tänker såhär, jag gillar inte det tänkande så mycket...som araber, de tänker ändå som mig och vi upplever samma sak, de vet hur det är och så (IP 2)

Att uppleva sig tillhöra en etnisk grupp och att ha en egen etnisk identitet är enligt Ålund (1999) inget som bör vara självfallet. Hon menar att ungdomar och deras komplexa identitetssökande och dess process i den multietniska omgivning de befinner sig i skapar en slags konfliktsituation mellan ungdomen och den etniska grupp som en eller båda av föräldrarna tillhör. Detta är något som kom fram i IP 5s berättande om hennes upplevelse av tillhörighet till hennes pappas ursprungsland. Då hon jämförde den etniska gruppen i Sverige och i ursprungslandet beskrev hon att det finns skillnader i den etniska gruppen beroende på om de lever i Sverige eller i ursprungslandet. På grund av dessa skillnader har hon svårt för att känna tillhörighet med den etniska gruppen från pappans ursprungsland, som befinner sig i

Sverige. Dessutom ser inte denna etniska grupp i Sverige henne som en del av gruppen, och tvärtom, hon ser inte sig själv som en del av den.

Alltså det är svårt att... alltså när jag är här känner jag mig inte som en iranier men det är inte bara på grund av att jag är här eller där utan med iranierna i Iran känner jag mig som en av dem men inte med iranierna här [...] Alltså det är mer om man tar en iranier härifrån och en iranier därifrån så är jag mer som...för de här känns mer som svenskare jag ser de mer som svenskar, det är så stor skillnad (IP 5)

Trots att en rikare känsla av tillhörighet är kopplat till en eller båda av föräldrarnas ursprungsland och kultur berättade samtliga unga tjejer att de ändå ser sin identitet bestående av ”både och”. Med ”både och” menas en blandning av både den svenska – och en eller båda av föräldrarnas ursprungskultur. Majoriteten av intervjupersonerna berättade att på grund av att de är födda och uppväxta i Sverige, har de blivit vana vid det svenska samhället och dess normer och värderingar. Fastän uppfattningen av att vara etniskt svensk inte förekommer hos någon av intervjupersonerna menar de att de ändå är en del av det svenska samhället och kulturen. Således har det inte att göra med att tillhöra antingen den ena eller den andra kulturen utan en sammankoppling av de båda (Borgström & Goldstein-Kyaga 2009).

Ibland gör eller säger jag saker som är typiskt svenskt och samma sak kan gälla mina föräldrars ursprungskultur (IP 4)

Jag känner att jag tillhör både och men jag tycker att jag tillhör mer den arabiska kulturen än den svenska men det är klart, jag kan inte säga att det är helt borta för det finns ändå svenskt i mig eftersom jag pratar svenska och är uppväxt och född i Sverige och så (IP 6)

Idris Ahmedi (2006) har gjort en studie med kurdiska ungdomar där det bland annat tas upp hur de sammanblandar den kurdiska- respektive den svenska kulturen. En av de intervjuade kurdiska ungdomarna i Ahmedis (2006) studie menar att de värderingar från respektive kultur som passar hans/hennes liv tas emot medan andra förkastas. Detta eftersom att välja en identitet med antingen den ena eller andra kulturen i det mångetniska- och månkulturella Sverige är av hög svårighetsgrad. Att välja ”det bästa av de båda” är något som två av intervjupersonerna även uttryckte.

Jag försöker ta av båda kulturerna, jag menar man kan vara modern och ändå till exempel ha på sig bra enligt kulturen och religionen. Jag behöver inte vara värsta extremist du vet med långa kläder utan man kan ändå vara ordentlig och ändå ha modernt på sig och passa in i det svenska samhället (IP 6)

Religionen är det centrala i en av intervjupersonernas identitet och därför tar hon det som passar från respektive kultur, i enlighet med hennes religion.

För mig spelar religionen den stora rollen, finns det saker i den svenska kulturen som passar min religion så tar jag det till mig, samma sak gäller mina föräldrars kultur (IP 4)

5.7. En tredje identitet?

Det förekommer en del starkare identifikation med vissa tillhörigheter och en del svagare, men vilka dessa är skiljer sig åt från person till person. Under ungdomars identitetsprocess spelar religionen en stor roll då det anses vara en primär identifikation (Borgström & Goldstein-Kyaga 2009). En av de centrala identifieringsfaktorerna som var genomgående i alla intervjuer var religionstillhörigheten. Denna starka tillhörighetskänsla till religionen påverkar vem de är fast i olika dimensioner. Några av intervjupersonerna berättade att religionen medför vissa begränsningar fast att dessa begränsningar är något de själva valt eftersom de anser sig följa religionen.

Alltså när det gäller att jag inte får göra exakt vad jag vill, jag har aldrig känt suget att vilja gå och festa eller dricka så jag har inte sett det som ”Oh jag får inte” utan jag hade kunnat göra det om jag velat. Men det är inte bara att jag inte får utan också att jag inte vill (IP 4)

IP 1 ansåg dessutom att religionen ger henne bättre självkänsla och stärker hennes identitet.

Det är klart man har sina gränser och man vet vad som är rätt och fel och det gör också att man får ett bättre självförtroende för att man också försöker försvara då när det är mycket prat om religionen, man försvarar då det (IP 1)

Att tillhöra en religion och därtill vara praktiserande medlem av religionen innebär att följa de livsregler som religionen förespråkar. I Borgström och Goldstein-Kyagas (2009) forskningsarbete berättar en tjej att vara muslim är en del av vem hon är. Vidare berättar hon att hon följer islams livsregler vilket bör respekteras och accepteras eftersom hon respekterar andra. IP 6 berättade om att följa en religion fullt ut handlar om en mognadssak och att hon försöker följa religionens livsregler i den mån hon kan.

Jag anser mig såklart troende, religiös är jag men jag tror att det är en mognadssak också, för jag ber inte fem gånger om dagen eller ens en gång i veckan och jag dricker inte, jag äter inte fläskkött. Alltså jag följer ändå, jag gör ändå de saker som man ska men kanske att be som man borde göra alltså jag tror det också är en mognadssak (IP 6)

Borgström och Goldstein-Kyaga (2009) skriver om att ungdomar som lever i multikulturella- och multietniska samhällen har tendenser att i vissa sammanhang undanhålla delar av sin identitet och i andra sammanhang framhäva dem. De skriver vidare om hur några av ungdomarna i deras forskningsarbete väljer att till exempel framhäva sin religiösa identitet medan de i den utsträckning de kan, försöker dölja den etniska identiteten. Följaktligen blir det ett sätt att anpassa sig i olika situationer samtidigt som de medvetet väljer att "visa" vem de är i den sociala situation de befinner sig i. IP 5 berättade att hon i själva verket inte gillar att identifiera sig med någon etnisk- eller nationell identitet, eftersom hon ständigt måste anpassa sig efter den etniska gruppens förväntningar. Hon känner en starkare tillhörighet till religionen men berättade att hon även till den måste "passa in". När hon är med människor från samma etniska grupp som hennes pappa framhäver hon sin etniska identitet vilken hon försöker dölja när hon umgås med människor från samma religion och vice versa. Att dölja eller tona ner sin etniska identitet kan dock vara svårt om utseendet utmärker sig som ett icke-etniskt svenskt utseende.

Att ständigt vara anpassningsbar och ändra på sin identitet beroende på vilken kontext man befinner sig i kan med andra ord betraktas som en positionering. Med utgångspunkt i Halls (2002) beskrivning av kulturell identitet utifrån det konstruktivistiska perspektivet handlar kulturell identitet snarare om att "bli" istället för att "vara". Intervjupersonerna har berättat att de varken helt och hållet ses som svenskar eller som medlem av föräldrarnas etniska ursprungskultur. Några av dem poängterade däremot betydelsen av tillhörighet till religionen.

Varje intervjuperson har positionerat sig själv genom att *bli* den de utger sig för att vara utifrån olika medverkande krafter såsom samhället, familj, vänner och de själva. De känner mer tillhörighet till föräldrarnas ursprungskultur vilket bidrar till ett avståndstagande från den svenska kulturen vilken i sin tur ändå påverkar respektive intervjupersons upplevelse av identitet och tillhörighet. De positionerar sig själva som ”invandrare” vilka lever i det svenska samhället. Sålunda har de skapat sin ”egen” etniska- och kulturella identitet genom att positionera sig själva i den grupp där medlemmarna är födda i Sverige, har utländsk bakgrund och befinner sig mellan två eller flera kulturer.

Denna positionering har även lett till en typ av ”mittposition” som Andersson (2003) tar upp. Denna mittposition som intervjupersonerna befinner sig i innebär en känsla av ”både och” (vilket har tagits upp i avnittet ”både och- men inte hälften/hälften”) och att befinna sig *mitt i* den svenska - och föräldrarnas ursprungskultur i det mångkulturella Sverige.

Att varken ha den ena eller andra kulturen som fullständig identifikationsfaktor utan en tredje identitet kan även resultera i en känsla av rotlöshet – att inte höra hemma någonstans. IP 1 berättade att hennes etniska identitet ibland gör henne osäker på vem hon verkligen är och var hon hör hemma. Dock menar Borgström och Goldstein-Kyaga (2009) att fördelarna med en tredje identitet, trots dess olika karaktärer och egenskaper, är fler än nackdelarna. En av fördelarna för ungdomar där en typ av tredje identitet har utformats är att de bland annat har en förmåga att se saker ur olika perspektiv, att de har förståelse för olika kulturer och att de har ett intresse för vad som sker i världen. Detta påpekade även en av de intervjuade unga tjejerna.

En fördel det är att man är mellan två kulturer, att man alltså ser och sånt annorlunda än om man bara tänkt från ett samhälle och en väg liksom, man är öppnare [---] Ja alltså det är också bra det med länder och såhär, att man lär sig mer utrikes och sånt. Eller man ser samhället på ett mer annorlunda sätt [...] alltså om de andra har typ, svenskar du vet, de kanske bara åker till Spanien, Mallorca du vet och de har inte så mycket koll på annat som händer i omvärlden (IP 5)

Utifrån samtliga intervjupersoners redogörelser och berättelser kan slutsatsen om att en homogen och distinkt identitet inte existerar dock är det inget som innebär att en stabil

identitet inte kan skapas. Istället rör det sig om en ständigt föränderlig, heterogen och mångfaldig identitet som inbegriper flera tillhörigheter – en tredje identitet.

6. Avslutande diskussion

Uppsatsens syfte var att undersöka hur unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund uppfattar sin identitet då de befinner sig bland två eller flera kulturer. En individs identitet och dess process påverkas av en mängd faktorer. Identitetsprocessen i sig är ett komplext faktum och desto mer komplicerad blir denna process i ett mångetniskt- och kulturellt samhälle. Utgångspunkten i denna undersökning har varit att tolka och analysera intervjupersonernas syn på sina identiteter och tillhörigheter utifrån externa-, interna- samt familj- och nätverksfaktorer. Dessa faktorer har funnits som underliggande struktur under hela undersökningsprocessen och därmed för resultatet och analysen.

Intervjupersonerna, unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund, har utvecklat en identitet som gör det möjligt för dem att samexistera mellan både den svenska- och föräldrarnas ursprungskultur. De upplever en identitet av ”både och” fast samtliga av dem känner en starkare tillhörighet till den utländska kulturen. Dels beror denna känsla på att inte känna sig som en medlem av den etniskt svenska gruppen i Sverige samt dels på att i själva verket inte vilja vara en medlem av den. Trots denna starkare tillhörighetskänsla till den utländska kulturen upplever de sig inte vara fullständiga medlemmar i respektive utländska etniska grupp och kultur. I Sverige känner intervjupersonerna sig som invandrare och definierar sig även som ”invandrare” medan de i det ena eller båda av föräldrarnas hemländer ses som ”svenskar”. Detta menar de intervjuade unga tjejerna bero på de skillnader som finns i de olika kulturernas traditioner och tankesätt. Fastän de identifierar sig mer med respektive utländsk kultur har de en del ”svenskt” tankesätt i sig. Samhället i Sverige och samhället/samhällena i föräldrarnas ursprungsland/länder betraktar de unga tjejerna på olika sätt. I det svenska samhället och i skolan har några av dem blivit orättvist behandlade vilket de tror beror på deras utländska bakgrund. Respektive intervjupersons utländska bakgrunden ses dels som en resurs och dels som en svårighet. En av resurserna är bland annat en större förståelse för olika kulturer. En svårighet som nämndes är att den utländska bakgrunden vilket inkluderar det utländska utseendet och namnet kan vara ett hinder i sökandet efter arbete. De

externa faktorerna såsom samhällets bemötande och bostadsområdet samt intervjupersonernas upplevelse och uppfattning av identitet i förhållande till dessa faktorer är en stor del av deras identitetsprocess.

I Sverige finns det vissa bostadsområden som enligt Ålund (1997) är segregerade boendemiljöer. Det betyder att det i sådana områden antingen är "invandrartätt" eller att majoriteten som bor i området är etniskt svenska. Några av de intervjuade tjejerna betonade känslan av att "höra hemma" och känna sig trygg i sitt bostadsområde. Detta på grund av att vissa släktingar, vänner och andra "invandrare" som de känner tillhörighet till även bor där. Denna känsla av tillhörighet och samhörighet i relation till bostadsområdet och dess invånare påverkar följaktligen identiteten. En stark "vi och dem"-känsla i identiteten uppstår också i och med denna tillhörighetskänsla till bostadsområdet.

Familj och umgängeskrets har således en betydelsefull roll i intervjupersonernas identitetsuppfattning. Förutom att de trivs och känner en samhörighet till släkt, familj och vänner är det med och mellan dem samt samhället i övrigt som kulturella koder och språk växlas. De har lärt sig att anpassa språk och växla mellan de olika kulturerna beroende på vilken situation de befinner sig i eller med vem de umgås med. Detta skriver Borgström och Goldstein-Kyaga (2009) är en del av den tredje identiteten som främst skapas av ungdomar som befinner sig i mångkulturella- samt etniska samhällen. I denna tredje identitet förekommer olika tillhörigheter som väger olika mycket för varje ungdom. Religionstillhörigheten för de intervjuade tjejerna beskrevs som en central del i deras identitet. Med religionen och de hinder som uppstår i utövandet av den skapas ett starkare självförtroende och en starkare självkänsla för några av dem. Trots detta undanhålls eller framhävs vissa delar av deras identitet beroende på i vilket sammanhang de befinner sig i. Försök att ständigt "passa in" och att vara anpassningsbar förekommer. Sålunda har de skapat en strategisk identitet där de "positionerar sig". De befinner sig i en mittposition, mellan olika kulturer och tillhörigheter. Intervjupersonerna har utvecklat en identitet som varken är beständig eller homogen utan heterogen, mångfaldig, strategisk, anpassningsbar samt ständigt föränderlig. En gränsöverskridande- och en typ av tredje identitet har skapats.

Undersökningen har utgått från just de svenskfödda unga tjejerna med utländsk bakgrund som har intervjuats. Då de intervjuade tjejernas berättelser och redogörelser är subjektiva och individuella är en generalisering av gruppen "unga svenskfödda tjejer med utländsk

bakgrund” inte möjlig. Dessutom krävs det en större undersökning för att försöka sig på en generalisering. Dock finns det många likheter i tidigare forskning och i andra studier som berör ungdomar med utländsk bakgrund i relation till identitet samt tillhörighet.

Eftersom undersökningens intervjupersoner bestod av unga svenskfödda tjejer med utländsk bakgrund hade det varit av intresse att vidare undersöka samma sak fast med unga svenskfödda killar med utländsk bakgrund. Därefter skulle det vara intressant att jämföra resultaten och utröna vilka likheter och olikheter som förekommit, det vill säga att undersöka och analysera resultaten ur ett genusperspektiv. En intressant frågeställning är vilka faktorer betyder mer och väger tyngre för killarna i jämförelse med tjejerna.

En fundering är att denna grupp av ungdomar som är födda i Sverige och har utländsk bakgrund inom snar framtid själva kommer att bli föräldrar. De har skapat sig en gränsöverskridande identitet men jag stället mig frågan: Vad för identitet kommer deras barn att utveckla och vilka faktorer kommer att spela roll då? Vilka tillhörighetskänslor kommer att finnas och kan de sägas befinna sig bland två eller flera kulturer eller kan kulturen i Sverige ha förändrats där en kultur bestående av flera olika kulturer ha skapats?

Frågeställningar som jag ännu inte kan få svar på. Dock har jag fått svar på denna undersöknings frågeställningar vilket har resulterat i slutsatsen om att identitet i det mångkulturella Sverige inte handlar om något lätt greppbart. Istället rör det sig om en identitet som är gränsöverskridande och ter sig olika utifrån olika faktorer, tillhörigheter och individer. Dock kan denna identitet sammanfattas med ett begrepp, där innehållet är mångfaldigt, varierande och individuellt anpassat – ”en tredje identitet”.

7. Referenslista

Ahmedi, Idris (2006) "Identitetens olika skepnader: Kurdiska ungdomar, 'identitetspolitik och globalisering". I Maria Borgstöm & Katrin Goldstein-Kyaga (red.) *Gränsöverskridande identiteter i globaliseringens tid – ungdomar, migration och kampen för fred*. Huddinge: Södertörns högskola

Allwood, Carl Martin (2000) "Kulturell och social påverkan. Några förutsättningar för tvärkulturella möten". I Allwood, Carl Martin & Franzén, Elsie C (red.): *Tvärkulturella möten. Grundbok för psykologer och socialarbetare*. Stockholm: Natur och kultur

Andersson, Åsa (2003) *Inte samma lika: Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion

Bell, Judith (2006) *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur

Borgström, Maria och Goldstein-Kyaga, Katrin (2009) *Den tredje identiteten – Ungdomar och deras familjer i det mångkulturella, globala rummet*. Huddinge: Södertörns högskola

Erikson, Erik H (1995) *Den fullbordade livscykeln*. Stockholm: Natur och kultur

Hall, Stuart (2002) "Kulturell identitet och diaspora". I Eriksson, Catharina, Eriksson Baaz, Maria & Thörn, Håkan (red.): *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa

Hall, Stuart & du Gay, Paul (1996) *Questions of cultural identity*. London: Sage Publications Ltd

Hammarén, Nils & Johansson, Thomas (2007) *Identitet: vilka är du?* Stockholm : Natur och kultur

Levin, Claes (2008) "Att undersöka "det sociala" – några ingångar" i Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur

Lödén, Hans (2006) "Att välja vara "svensk"- en undersökning om nationell identitet bland "svenska" och "andra" gymnasieungdomar." (elektronisk) *Tvårsnitt*. Vetenskapsrådets officiella hemsida
www.vr.se/huvudmeny/arkiv/2005/tvarsnittnr12005/essaattvaljavarasvenskenundersokningnai onellidentitetblandsvenskaochandragymnasieelever.4.6703f9bd10e07db4ff180002113.html
(2010-05-16)

May, Tim (2001/2005) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Sjögren, Annick (2003) "Kulturens roll i identitetens byggande". I Ahmadi, Nader (red.) *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber AB

Stigendal, Mikael (2004) *Framgångsalternativ. Mötet i skolan mellan utanförskap och innanförskap*. Lund: Studentlitteratur

Vedder & Virtab (2005) "Language, ethnic identity, and the adaption of Turkish immigrant youth in the Netherlands and Sweden" *International journal of intercultural relations*, 29, 317-337

Ålund, Aleksandra (1999) "Etnicitetens mångfald och mångfaldens etniciteter" I Olsson, Erik (red.): *Etnicitetens gränser och mångfald*. Stockholm: Carlsson Bokförlag

Ålund, Aleksandra (1997) *Multikultiungdom. Kön, etnicitet, identitet*. Lund: Studentlitteratur

BILAGA 1

Intervjuguide

Bakgrund

- Hur gammal är du?
- Vilket gymnasieprogram går du?
- Var bor du (stad, område etc.)?
- Vilket land/vilka länder kommer dina föräldrar ifrån?

Externa faktorer

Boendeförhållande

- Hur är ditt bostadsområde (många familjer/pensionärer, småhus, höghus, livligt, lugnt, segregerat - invandrartätt, många etniskt svenska eller både och, etc.)?
- Trivs du där du bor? (motivering)
- Om du skulle få tillfälle att flytta, skulle du gjort det och vart skulle det vara då? (motivering)

Samhället

- Hur upplever du att du blir bemött i samhället (skolan etc.)?
- Upplever du att det finns någon skillnad i hur du blir bemött med hur andra som är etniskt svenska blir bemötta? (motivering)
- Anser du att samhället påverkar vem du är (identitet)? (motivering)
- Finns det några svårigheter/möjligheter att vara född i Sverige och ha utländsk bakgrund?

Familj/nätverksfaktorer

Familj/släkt

- Berätta om din familj.
- Har du andra släktingar i Sverige?
- Vilken kontakt har du med din släkt (hur ofta, hur/när ni brukar träffas etc.)?
- Brukar du åka på semester till dina föräldrars hemland? Vad tycker du om det?
- Om du svarat "ja" på föregående fråga,
 - Hur är det att vara i dina föräldrars hemland?
 - Vad upplever du dig som när du är där (svensk eller hemlandets etnicitet)? (motivering)

- Hur upplever du att de i hemlandet uppfattar dig som? (motivering)
- Vilket språk talas hemma?
- Om du talar ett annat språk än svenska med dina föräldrar,
 - Varför tror du att du gör det?
 - Känns det naturligt för dig att göra det?
 - Brukar du tala detta språk med andra än dina föräldrar? (motivering)

Umgänge (vänner etc.)

- Hur ser din umgängeskrets ut?
- Brukar du tala ett annat språk än svenska med dina vänner?

Interna faktorer

Trostillhörighet

- Anser du dig tillhöra någon religion eller liknande?
- Om "ja", upplever du dig som troende/religiös? (motivering)
- Vad i din tro bidrar/påverkar vem du är? (motivering)

Identitet/tillhörighet

- Om du skulle få frågan "vem är du?" vad skulle du då ge för svar?
- Om du skulle få frågan "var kommer du ifrån?" vad skulle du då ge för svar?
- Vad/vilka identifierade du dig med under din uppväxt/barndom?
- Vad anser du om din "utländska bakgrund", vad innebär det för dig?
- I vilken kultur - svensk eller föräldrarnas ursprungskultur- känner du mest tillhörighet?
- Anser du dig ha hittat någon balans mellan den svenska - och föräldrarnas ursprungskultur?
- Upplever du din identitet som en blandning av den svenska - och föräldrarnas ursprungskultur (dvs. "både och") eller upplever du dig tillhöra den ena kulturen och inte den andra (dvs. "antingen eller")? (motivering)
- Om du skulle få välja din identitet och tillhörighet, vad skulle du då valt och varför?